

הכל יודעים שכאשר רועמים התותחים – המוזות שותקות. אילו היה מחבר הפתגם חי בימינו בימים אלה, ולומד על החלטת הנהלת תנועת אומ"ץ להשעות פעילותה, אפשר שהיה מוסיף לפתגם שלו משפט נוסף - וכאשר התותחים רועמים – גם אומ"ץ שותקת.

הפעילות השוטפת של אומ"ץ מורכבת משני חלקים: אתרעה והרתעה. האתרעה היא מלאכת התחקירים ואיסוף המידע על מעשי שחיתות. ההרתעה היא פרסום המימצאים בתקשורת והגשת תביעות לבג"ץ ולמבקר המדינה.

נאה היא ההחלטה של ראשי התנועה להקפיא ולהשעות את עבודות ההרתעה. בתקופה זו שכולנו מחויבים בה להתלכדות ולחזוק המכנה המשותף, לא ראוי לפלג את העם ולא מתאים להעכיר את האוירה בסיפורי שחיתות שמורידים את המוראל. מצד שני, אני תמה אם נכונים הדברים גם לגבי מלאכת האתרעה. חוששני שדוקא מצב החירום המיוחד מחייב אותנו לגלות זהירות רבה ופעילות מוגברת.

ידוע לכל כי מצבי חירום מהווים הזדמנויות עבור גורמים מושחתים. עוד לפני הספירה כתב הפילוסוף הרומאי מרקוס ציצרו "בעת מלחמה מחרישים החוקים". ואוסקר ויילד כתב ברוח זו כי "בכל מקום שפורצת מלחמה – הקורבנות הראשונים הם עשרת הדיברות". המוסר הקולקטיבי מתערער עקב הפעילות האלימה, ואצל פרטים שהמוסר שלהם חלש בימים רגילים, הוא נחלש עוד יותר.

אחת התופעות הנלוות לכל מלחמה היא הביזה. צה"ל השכיל לחנך את חייליו לפי קוד אתי ומוסרי שמונע ביזה, בניגוד לצבאות אחרים. אבל הקוד האתי הזה אינו מחייב את הסוחרים למיניהם. לאחר מלחמת ההתשה בסוף שנות השישים בנתה מערכת הבטחון את קו ברלב. כל מה שנשאר ממנו לאחר מלחמת יום הכיפורים היה הוילות של הקבלנים שבנו אותו.

לפני שנים אחדות שמענו את שמעון פרס אומר בשעת חירום "פרצה אש בעיירה, והיהודי לא ירויח מזה משהו?...". והנה בימינו שוב פרצה אש, ואולי כמה "יהודים" ימצאו בה הזדמנויות "להרויח מזה משהו". לדעתי, ההזדמנויות האלה מציבות אתגרים חדשים בפני אומ"ץ, בתחום של האתרעה.

פיקוד העורף של צה"ל מגלה נדיבות רבה במסגרת תפקידו. בחודש האחרון פוזרו אמצעי מיגון בישובים שבהם אוכלוסיה נטולת מיגון. למשל, אתר מגורשי גוש קטיף בניצן, שכונת צריפי העץ בנתיבות, קיבוץ עין צורים, המושבים יבול ויתד, ועוד רבים אחרים. מפקד פיקוד העורף, אלוף יאיר גולן, גילה שעלות המיגון בשבוע הראשון למלחמה עמדה על 14 מיליון שקלים.

מבלי לחשוד בכשרים, עלינו לבדוק לאן הלכו סכומים גדולים אלה? לפי איזה שיקולים? מה היו האלטרנטיבות? וכדומה. לדעתי, אם תנועת אומ"ץ תהיה בתמונה ותשאל שאלות, אולי זה ימנע תופעה של הוילות של הקבלנים שבנו את קו ברלב.

בתקופה זו חילק פיקוד העורף מאות ביפרים רוטטים לאנשים עם קשיי שמיעה ולחרשים. כתחליף וכתוספת לצופרים, קיבלו אלפי בתי אב מפיקוד העורף מכשירי "דיווחית". מאות מוסדות ואנשים פרטיים קיבלו מכשירי "כורזית". נראה לי שתפקידנו הוא לשאול ולבדוק לפי אילו קריטריונים חולקו המכשירים האלה? היתכן שמכשירים אלה נמנעו מחרשים שראויים לקבלם, בעוד שאנשים שאינם זקוקים להם זכו לקבלם?

כשתסתיים המלחמה וישקע אבק הקרבות, יחלו פעילויות שיקום של בתים רחובות ובניינים שנפגעו במלחמה. מדובר בסכומים גדולים מאוד מקופת הציבור. אנו מכירים את התופעה המקובלת בעיריות ובמועצות מקומיות: השלטון המרכזי מעביר לשלטון המקומי תקציבים לצרכי רווחה וחינוך, אך חלק מהכסף עובר למטרות עירוניות חשובות אחרות. כמו, למשל, תוספות שכר ושכירת מכוניות ליסינג למקורבים. אחרי המלחמה לבעלי בתים שנפגעו וגם לקבלני שיפוצים יהיה פיתוי "לעגל פינות".

לאחר מלחמת לבנון השניה הגיעו אלינו תלונות על שמאי שמפריז בהערכתיו בתמורה לאחוזים מסכומי הכסף העודף שהנפגעים קיבלו בזכותו. בתהליך השיקום עלולים ספקים של חומרי בניה ורהיטים לנפח חשובות עבור סחורה שמשולמת "על חשבון הברון". הברון במקרה זה הוא מס רכוש, ואנחנו משלמי המסים.

לפיכך, אם תנועת אומ"ץ ואנשי מבקר המדינה יעקבו אחר הפעילויות השונות, אפשר שהגופים העיסוקיים השונים יעמדו בפיתוי לבזוז את הקופה הציבורית. ניקולא מקיאבלי כתב "המלחמה יוצרת גנבים, והשלום תולה אותם". בהשראתו אני חושב ש"המלחמה יוצרת גנבים, ואומ"ץ מרתיעה אותם".